WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2016-17 Cyngor Bro Morgannwg

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2017
Cyfeirnod y ddogfen: 456A2017

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Tim Buckle a Steve Barry dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cyflawni ei waith drwy ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd i'r diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau'r parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Y mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu i ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17	4
Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17	6

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	10
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	11
Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17	14

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17

1 Wrth bennu ehangder y gwaith a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn, ystyriwyd y cyfoeth o wybodaeth a gasglwyd yn sgil archwiliadau ac arolygiadau yn ogystal â ffynonellau eraill o wybodaeth a oedd ar gael, gan gynnwys mecanweithiau Cyngor Bro Morgannwg (y Cyngor) ei hun i adolygu a gwerthuso. Yn ystod 2016-17, cynhaliom waith asesu gwelliant ym mhob cyngor o dan dair thema: llywodraethu, y defnydd o adnoddau, a chynllunio ac adrodd ar welliannau. Mewn rhai cynghorau, ategwyd y gwaith hwn drwy gynnal archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yng Nghynllun Archwilio 2016-17.

2 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, yn Nangosyn 1.

Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus

3 Ar sail y gwaith a gyflawnwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, a hynny yn unig, mae'r Archwilydd Cyffredinol o'r farn fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2017-18.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau o'i flaen, byddai'n anarferol pe na baem yn cael hyd i agweddau y gellid eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:

- wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddwn yn disgwyl iddo weithredu arnynt ac yn mynd ar drywydd yr hyn sy'n digwydd;
- gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella - os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
- cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
- argymell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.

5 Ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, cafwyd nifer o gynigion ar gyfer gwella, ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd yn eu herbyn ac yn erbyn argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (Atodiad 3) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Dangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Disgrifiad o’r gwaith a gyflawnwyd ers yr AGB diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, lle bo hynny’n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Llywodraethu			
Gorffennaf 2017	**Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau** Adolygiad o drefniadau llywodraethu Cyngor Bro Morgannwg wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau.	**Mae gan y Cyngor fframwaith corfforaethol clir ar gyfer datblygu a phenderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau, a threfniadau effeithiol i gefnogi cyflawni hynny, gyda rhai cyfleoedd i atgyfnerthu’r ymgysylltu â rhanddeiliaid:** • mae gan y Cyngor fframwaith corfforaethol clir ar gyfer datblygu a phenderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau, a threfniadau effeithiol i gefnogi cyflawni hynny, gyda rhai cyfleoedd i atgyfnerthu’r ymgysylltu â rhanddeiliaid; • mae rhaglen Ail-lunio Gwasanaethau’r Cyngor yn creu fframwaith ar gyfer penderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau ac yn cefnogi cyflawni’r newidiadau hynny; • mae rolau a chyfrifoldebau clir a threfniadau cryf ar gyfer llywodraethu rhaglenni a phrosiectau yn cefnogi proses y Cyngor ar gyfer penderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau; • mae proses benderfynu’r Cyngor yn cynnwys trefniadau i arfarnu opsiynau, ac mae ei adroddiadau’n cynnwys gwybodaeth fanwl wrth benderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau; • mae gan y Cyngor drefniadau corfforaethol effeithiol i ymgynghori â rhanddeiliaid, ond ceir rhai enghreifftiau lle gallai’r trefniadau ymgynghori fod yn gryfach;	C1 Dylai’r Cyngor gynnwys mwy o wybodaeth ym Mlaenraglenni Gwaith y Cabinet a Chraffu am fanylion a dibenion yr eitemau sydd ar ddod (gan gynnwys cynigion i newid gwasanaethau, ymhlith eitemau eraill) er mwyn sicrhau bod trefniadau a chyfleoedd yn fwy tryloyw i randdeiliaid gael cymryd rhan yn y broses benderfynu. C2 Dylai’r Cyngor barhau i ymgynghori ac ymgysylltu â rhanddeiliaid ar yr holl newidiadau i wasanaethau os yw’n debygol y ceir effaith glir ar y cyhoedd ac/neu ddefnyddwyr gwasanaeth, neu sicrhau cofnod o sail resymegol glir a thryloyw dros beidio gwneud hynny.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		• mae trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn cynnwys darpariaethau clir ar gyfer monitro effaith newidiadau sylweddol i wasanaethau ac, o'u gweithredu mewn modd systematig, dylent helpu i sicrhau bod gwaith monitro yn dryloyw ac yn cael ei ymgorffori'n gyson i newidiadau i wasanaethau; • mae'r Cyngor yn dysgu o'r profiad a gafodd yn ddiweddar wrth newid gwasanaethau ac yn gwella ei drefniadau llywodraethu cysylltiedig o ganlyniad i hynny.	
Gorffennaf 2017	**Asesiad Gwelliant 2016-17, Adroddiad Dilynol ar yr Asesiad Corfforaethol - Cyngor Bro Morgannwg** Mae'r adroddiad hwn yn archwilio a yw'r Cyngor yn gwneud cynnydd effeithiol yn erbyn y cynigion ar gyfer gwella a gyhoeddwyd yn yr Asesiad Corfforaethol (Awst 2016).	**Mae'r Cyngor yn atgyfnerthu ei drefniadau rheoli perfformiad ac yn gwneud cynnydd yn erbyn ein cynigion ar gyfer gwella yng nghyswllt cyllid a TGCh; fodd bynnag, mae angen gwneud mwy o waith i ymdrin yn llawn â rhai o'r cynigion, gan gynnwys y cynigion sy'n gysylltiedig â rheoli asedau.** Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol: • mae'r Cyngor wedi gweithredu newidiadau a gynigiwyd i'w fframwaith rheoli perfformiad, ac mae'n parha i fireinio ei drefniadau; • mae proses y Cyngor ar gyfer gosod targedau wedi'i halinio a'i broses cynllunio gwasanaethau; • cyflwynir adroddiadau monitro arbedion i'r pwyllgorau craffu bob chwarter; fodd bynnag, mae lle i wella'r manylon yn rhai o'r adroddiadau, ac ni cheir tryloywder ynghylch y dehongliad o sgoriau CAG; • mae'r Cyngor wedi cwblhau ei strategaeth TGCh yn derfynol; fodd bynnag, mae'n cydnabod y bydd angen mireinio'r strategaeth honno ar ôl cwblhau drafft Strategaeth Ddigidol y Cyngor; ac • nid oedd y Cyngor wedi cyrraedd y targed a osododd ar ei gyfer ei hun, sef Mawrth 2017, i fynd i'r afael â'r cynnig ar gyfer gwella yn gysylltiedig â rheoli asedau.	

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Defnydd o adnoddau			
Tachwedd 2016	**Llythyr archwilio blynyddol 2015-16** Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n codi o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.	Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn archwilio ddiamod ar ddatganiadau cyfrifyddu'r Cyngor yn 2015-16, gan ddatgan eu bod yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor.	Amherthnasol

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Mawrth 2017	**Cynllunio arbedion** Adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer arbedion ariannol, gan gynnwys i ba raddau y mae'n llwyddo i gyflawni'r arbedion angenrheidiol ac a oes ganddo ddulliau cadarn o gynllunio, rheoli a chyflawni arbedion i'r gyllideb, ar gyflymder sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol.	Er bod y Cyngor yn brin o rai cynlluniau arbed dangosol ar gyfer y blynyddoedd nesaf, mae ganddo fframwaith cynllunio ariannol cadarn sydd yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn y dyfodol.	C1 Atgyfnerthu trefniadau cynllunio ariannol drwy: • ddatblygu cynlluniau arbed dangosol sy'n trafod yr un cyfnod â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC); • datblygu dull strategol o gynhyrchu incwm; a • sicrhau bod yr holl gynlluniau arbed a gaiff eu cynnwys yn y gyllideb flynyddol wedi'u datblygu'n llawn wrth gytuno ar y gyllideb.
Cynlluniau ac adroddiadau gwella			
Mai 2016	**Archwiliad cynllun gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru** Adolygiad o'r cynlluniau a gyhoeddwyd gan y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio ar gyfer gwella.	Amherthnasol
Tachwedd 2016	**Asesiad archwilio perfformiad blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru** Adolygiad o asesiad cyhoeddedig y Cyngor o'i berfformiad.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliannau.	Amherthnasol
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Ni chynhaliwyd unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu na rheoleiddio yn ystod y cyfnod a drafodir yn yr adroddiad hwn.			

Atodiad 1

Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych tua'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir fel cynghorau, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni [eu] swyddogaethau'.

Yn yr asesiad o welliant blynyddol, ystyrir pa mor debygol yw hi y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Staff Swyddfa Archwilio Cymru sy'n llunio'r adroddiad gwella blynyddol, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 o'r Mesur, drwy roi crynodeb o'i waith asesu ac archwilio mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19, sef cyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio ar gyfer gwella o dan adran 15.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad arnynt i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig Swyddfa Archwilio Cymru yw cydgysylltu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Mr Rob Thomas
Rheolwr Gyfarwyddwr
Cyngor Bro Morgannwg
Y Swyddfeydd Dinesig
Heol Holton
Y Barri
Bro Morgannwg
CF63 4RU

Annwyl Mr Thomas

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bro Morgannwg 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn rhoi crynodeb o'r prif negeseuon a oedd yn deillio o'm cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, a'm cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau'n gysylltiedig ag adroddiadau ariannol a'r defnydd o adnoddau.

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli mewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â'r gofynion perthnasol; a
- sefydlu a chynnal adolygiad parhaus o drefniadau priodol i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud hi'n ofynnol i mi:

- ddarparu barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau; a
- chyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r gwaith o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 30 Medi 2016 cyflwynais farn archwilio ddiamod ar ddatganiadau ariannol 2014-15 a 2015-16 yn cadarnhau eu bod yn rhoi darlun teg a chywir o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y ddau Ddatganiad Cyfrifyddu. Cafodd y prif faterion a ddeilliai o'm harchwiliad o'r cyfrifon eu hadrodd wrth aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn fy adroddiad ar fy Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 21 Medi 2016. Adroddwyd bod sawl diwygiad i ddatganiad ariannol 2014-15 a'r drafft o ddatganiad ariannol 2015-16. Bydd adroddiad manylach ar hynny, a rhai materion ychwanegol a nodwyd yn ystod yr archwiliad, ynghyd â'n hargymhellion, yn cael eu cyflwyno gerbron Pwyllgor Archwilio'r Cyngor cyn hir.

Yn ddiweddarach, cymeradwyodd Cyngor Bro Morgannwg ddatganiadau ariannol 2014-15 a 2015-16 ar 28 Medi 2016.

Yr wyf yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.

Seiliwyd fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ar y gwaith archwilio cyfrifon a gyflawnwyd. Dibynnwyd hefyd ar waith a gwblhawyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, yn enwedig canfyddiadau ein Hasesiad Corfforaethol a adroddwyd wrth y Cyngor yn gynharach eleni.

Cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o ddatganiadau ariannol 2014-15 a 2015-16 wedi'i gwblhau ar 30 Medi 2016.

Adroddai Llythyr Archwilio Blynyddol 2014-15 nad oedd y dystysgrif yn cadarnhau cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon wedi'i chyhoeddi. Y rheswm a

hyn oedd bod nifer o faterion a godwyd gan etholwyr heb gael eu datrys; nid oedd yr un o'r materion hynny yn atal yr Archwilydd Penodedig rhag rhoi barn ar y datganiadau ariannol. Mae'r materion hyn bellach wedi'u datrys ac nid ydynt yn cael unrhyw effaith ar y datganiadau ariannol, nac ar gyfrifoldebau ehangach yr Archwilydd Cyffredinol. Cyhoeddwyd y dystysgrif i gadarnhau cwblhau archwiliad 2014-15 ar 30 Medi 2016. Cyhoeddais hefyd y dystysgrif i gadarnhau cwblhau archwiliad 2015-16 ar 30 Medi 2016.

Ni nodwyd unrhyw faterion o bwys yn fy ngwaith ardystio hawliadau a ffurflenni grant a fyddai'n effeithio ar y datganiadau ariannol neu'r systemau ariannol allweddol.

Nid yw ein gwaith archwilio ardystio grantiau ar gyfer 2015-16 o fewn y Cyngor wedi'i gwblhau'n llawn eto. Fodd bynnag, nid ydym wedi nodi unrhyw faterion sylweddol hyd yma y mae angen i mi eu rhannu â chi yn y llythyr hwn. Bydd adroddiad manylach ar fy ngwaith ardystio grantiau yn dilyn yn fuan yn 2017, cyn gynted ag y bydd rhaglen waith ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Bydd y ffi archwilio ariannol £3,500 yn uwch na'r hyn a nodwyd yn ein Cynllun Archwilio.

Nodwyd mai £164,000 oedd ein hamcangyfrif o ffi archwilio ariannol 2015-16. Bydd y ffi archwilio wirioneddol a godir gan y Cyngor £3,500 yn uwch na'r amcangyfrif hwn, a hynny oherwydd y gwaith archwilio ariannol ychwanegol a gyflawnwyd mewn perthynas â datganiadau ariannol 2014-15 a 2015-16.

Yn gywir

Anthony Veale

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

copi i: Y Cynghorydd Neil Moore - Yr Arweinydd
Carys Lord, Pennaeth Cyllid

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Dangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Crynodeb o gynigion gwella sy'n berthnasol i lywodraeth leol, a gafodd eu cynnwys mewn adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, ers cyhoeddi'r AGB diwethaf.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Awst 2016	Cydnerthedd Ariannol Awdurdodau Lleol yng Nghymru 2015-16	Yn ein hadroddiad ar gyfer 2014-15 (**Cydnerthedd Ariannol Cynghorau yng Nghymru**, Ebrill 2015), gwnaed sawl argymhelliad i awdurdodau lleol. Mae llawer o'r argymhellion hyn yn parhau i fod yn berthnasol ac mae angen i awdurdodau wneud gwaith pellach i ymdrin â hwy yn ystod 2016-17. Yn ogystal â hyn, gwnaed yr argymhellion canlynol yn seiliedig ar ein hadolygiad mwy diweddar: A1 Dylai awdurdodau lleol atgyfnerthu eu trefniadau cynllunio ariannol drwy: • ddatblygu cysylltiadau mwy eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) a'u cynlluniau gwasanaeth a'u blaenoriaethau corfforaethol; • alinio strategaethau eraill allweddol fel cynlluniau rheoli'r gweithlu a rheoli asedau â'r CATC; • datblygu cynlluniau arbed cynhwysfawr aml-flwydd ac ynddynt gostau llawn, sydd yn trafod ac yn sail ar gyfer cyfnod y CATC, nid ar gyfer y gyllideb flynyddol sydd ar ddod yn unig; • rhannu cynigion arbed yn gategorïau fel bo modd monitro'r newid oddi wrth arbedion traddodiadol tuag at arbedion trawsnewidiol dros gyfnod y CATC; a • sicrhau bod yr amserlenni ar gyfer sicrhau arbedion penodol yn realistig, a bod atebolrwydd dros eu cyflawni wedi'i ddyrannu'n briodol. A2 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu polisïau corfforaethol ar gyfer cynhyrchu incwm a chodi tâl. A3 Dylai cynghorau sicrhau bod ganddynt strategaeth gynhwysfawr ar gyfer cronfeydd wrth gefn, sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy cronedig, ac effaith y rhain a'r defnydd ohonynt yn y CATC. A4 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu dangosyddion perfformiad allweddol i fonitro'r CATC. A5 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cynlluniau arbed yn cynnwys digon o fanylion er mwyn sicrhau bod aelodau'n deall yn glir yr hyn y bwriedir ei gyflawni drwy'r cynlluniau, a bod modd craffu'n briodol ar y cynlluniau hynny drwy gydol y flwyddyn. A6 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod digon o gapasiti a gallu corfforaethol i gefnogi cyflawniad y cynlluniau arbed yn y CATC ar y cyflymder angenrheidiol.

<table>
<tr><th>Dyddiad yr adroddiad</th><th>Teitl yr adolygiad</th><th>Argymhelliad</th></tr>
<tr><td>Hydref 2016</td><td>Diogelwch Cymunedol yng Nghymru</td><td>Roedd angen i amrywiaeth o randdeiliaid - sef Llywodraeth Cymru, Tîm y Swyddfa Gartref yng Nghymru, comisiynwyr yr heddlu a throseddu, aelodau bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ac awdurdodau lleol - gymryd camau unigol ac ar y cyd er mwyn ymateb i’r saith argymhelliad yn yr adroddiad hwn:
A1 Gwella gwaith cynllunio strategol er mwyn cydgysylltu gweithgarwch ar gyfer diogelwch cymunedol yn well drwy gyflwyno strategaeth genedlaethol i ddisodli’r fframwaith cynllunio presennol, a chefnogi hynny â chynlluniau lleol a rhanbarthol sy’n canolbwyntio ar gyflawni’r blaenoriaethau cenedlaethol cytunedig o ran diogelwch cymunedol.
A2 Gwella gwaith partneriaeth strategol drwy greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn ffurfiol i ddisodli strwythurau diogelwch cymunedol presennol. Dylai’r byrddau newydd hyn ffurfioli a chyfuno gwaith Llywodraeth Cymru, heddluoedd, awdurdodau lleol, byrddau iechyd, awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.
A3 Gwella gwaith cynllunio drwy greu cynlluniau gweithredu cynhwysfawr sy’n trafod gwaith yr holl bartneriaid, ac yn nodi’n glir sut y gellir cyfrannu at gyflawni’r blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer diogelwch cymunedol, yn lleol ac yn rhanbarthol.
A4 Adolygu’r trefniadau presennol ar gyfer ariannu grantiau a symud tuag at gyllidebau cyfun ac iddynt ymrwymiadau ariannu tymor hwy er mwyn helpu cyrff cyflawni i wella gwaith cynllunio prosiectau a’r gweithlu gan ganolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau’r strategaeth diogelwch cymunedol genedlaethol.
A5 Sicrhau bod perfformiad o ran diogelwch cymunedol yn cael ei reoli’n effeithiol drwy wneud y canlynol:
• pennu mesurau priodol ar bob lefel i alluogi aelodau, swyddogion a’r cyhoedd i farnu ynghylch cynnydd wrth gyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol;
• sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn ymdrin â gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; a
• sefydlu dulliau mesur i farnu ynghylch mewnbwn, allbwn ac effaith, fel bo modd deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi gwaith goruchwylio a chraffu.
A6 Diwygio’r systemau ar gyfer rheoli diogelwch cymunedol a chyflwyno trefniadau monitro ac adolygu sy’n canolbwyntio ar roi sicrwydd i’r cyhoedd bod yr arian a gaiff ei wario ar ddiogelwch cymunedol yn creu canlyniadau gwell i bobl yng Nghymru.
A7 Gwella’r dull o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion drwy fyrddau gwasanaeth cyhoeddus wrth:
• ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol;
• cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; a
• adrodd ar berfformiad a gwerthuso effaith.</td></tr>
</table>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2016	Trefniadau awdurdodau lleol i godi tâl am wasanaethau a chynhyrchu incwm	Gwnaed wyth argymhelliad yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch chwech ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru weithredu ynghylch Argymhellion A4 ac A6: A1 Datblygu fframweithiau strategol ar gyfer cyflwyno ac adolygu taliadau, gan greu cysylltiad pendant rhyngddynt â'r CATC. A2 Adolygu'r costau fesul uned a chyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau dewisol er mwyn nodi unrhyw ddiffygion yn glir a, lle bo angen, gosod targedau i wella'r sefyllfa weithredu gyfredol. A3 Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith bob tro wrth ystyried newid taliadau. A5 Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm. A7 Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy: • adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; • gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar alwad, a chyflawniad amcanion; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a • darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig er mwyn hwyluso penderfyniadau cadarn. A8 Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagweld incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddi sensitifrwydd.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2017	Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector	Gwnaed tri argymhelliad yn yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch dau ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru weithredu ynghylch A3: A1 Er mwyn cael y gorau o benderfyniadau ariannu, mae angen i awdurdodau lleol a chyrff y trydydd sector sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir ar waith i gefnogi eu gwaith â'r trydydd sector. Er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol a chyrff y trydydd sector i ddatblygu eu harferion gwaith, argymhellir y dylai swyddogion awdurdod lleol a'r trydydd sector ddefnyddio'r Rhestr wirio i sicrhau bod awdurdodau lleol yn ymgysylltu â'r trydydd sector ac yn gweithio gydag ef yn effeithiol i: • hunanwerthuso ymgysylltu, rheoli, perfformiad ac arferion cyfredol o ran y trydydd sector; • canfod lle mae angen gwella'r trefniadau cydweithio; a • drafftio a rhoi cynllun gweithredu ar waith ar y cyd er mwyn ymdrin â'r bylchau a'r gwendidau a welwyd wrth hunanwerthuso. A2 Mae trefniadau rheoli perfformiad gwael yn gwanio atebolrwydd ac yn cyfyngu'r gallu i graffu'n effeithiol ar weithgarwch a pherfformiad y trydydd sector. Er mwyn atgyfnerthu'r oruchwyliaeth dros y trydydd sector, argymhellir y dylai aelodau etholedig graffu ar y rhestr wirio adolygu a gwblhawyd gan swyddogion, a herio perfformiad swyddogion a'r awdurdod lleol yn rheolaidd wrth ymateb i fylchau a gwendidau.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru